

Posudek bakalářské práce
Darya Bondareva

Uroboros jako symbol věčné paměti: emblematika erbu Levinia Serafini v memorii pro Agostina Pettorali v Bologni

Ústav pro dějiny umění FFUK, Praha, 2024

Jak uvádí sama autorka (s. 8), „předmětem zájmu této bakalářské práce je renesanční podoba symbolu (?) hada urobora a jeho asimilace v emblematické literatuře 16. století, byť i zde hrála velkou roli kultura starověkého Egypta.“¹ Tento had, který se zakousl do svého vlastního ocasu, znamená počátek i konec, tedy věčný návrat, a později se stane hieroglyfem univerza a věčnosti. Jeho časné vizuální ztvárnění se objevuje například na druhém zlatém sarkofágu faraona Tutanchamona ze 14. století př.n.l. a na některých starověkých památkách nejen z Egypta.² Zde Bondareva zařazuje zdánlivě předčasnou, ale užitečnou synopsi své práce, která posléze doroste do formy hutného závěru (s. 10–11). Rozličné významy připisované tomuto hieroglyfu v době pozdní antiky byly časem zapomenuty a ignorovány. Zachovaly se jen jejich více či méně nepřesné reflexe u řeckých a římských autorů. Jedno z nejznámějších vyobrazení „egyptského“ ouroboros se nachází v byzantském cod. Marcianus graecus 299 v Benátkách z 10.-11. století. Ten neobsahuje pouze Kleopatřinu *Chrysopeiu*, ale ještě texty několika dalších alchymistů – viz I. Purš – V. Karpenko, *Alchymjcké laboratorium v obrazových a textových pramenech*, Praha 2023, s. 249 a 251 (tam další literatura).

Vlastní jádro bakalářské práce je věnované mapování výskytu ouroboros především v renesanční kultuře. Analyzovány jsou všechny podstatné texty (Horapollonova *Hieroglyphica*, její překlad z roku 1517 od Filippa Fasaniniho, dva Alciatovy emblémy). Těmito kroky si autorka připravila finále, jímž je kapitola čtvrtá (Ouroboros jako symbol věčné paměti), věnovaná interpretaci erbu Levinia Serafiniho v memorii neboli pamětní desce Agostina Pettoraliho ve vnitřním dvoře boloňského Palazzo dell' Archiginnasio. DB nejenže s pomocí emblémů a deviz vysvětluje všechny vrstvy tohoto díla, ale dešifruje jejich syntax. Krok za krokem tak odhaluje jeho komplexní význam založený především na znalosti hieroglyfiky a emblematiky. Souběžně tato bakalářská práce inovativně poukazuje na význam egyptské kultury pro formování evropské identity.

1. Není vysvětleno proč autorka pro tohoto hada nepoužívá jeho standardní jméno „ouroboros, nýbrž méně obvyklé „uroboros“.
2. Předchůdcem je snad had, který na stéle s dekretem od Usira ze 3. století př.n.l. v Náprstkově muzeu v Praze svým prohnutým tělem ochraňuje slunečního boha Ra. (viz kat. *Ancient Egyptian Afterlife*, Prague, 2019, s. 115. č. 15).

Jako P. S. závěrem připojuji několik bibliografických doporučení.

—Jurgis Baltrušaitis, *La ricerca di Iside*, Milano, 1985

—Maurizio Calvesi, *Il mito dell'Egitto nel Rinascimento: Pinturicchio, Piero di Cosimo, Giorgione, Francesco Colonna*, Firenze, 1988 (Arte e Dossier, no. 24)

—P. Castelli, *I geroglifici e il mito dell'Egitto nel Rinascimento*, Firenze, 1979

- Waldemar Deonna, Le Saturne a L'ouroboros de Martinus Capella, *Mémoires de la Société Nationale des Antiquaires de France*, 83, 1954, 103–107
- , Ouroboros, *Artibus Asiae*, 15, 1952, 163–164
- Erik Iversen, *The Myth of Egypt and its Hieroglyphs in European Tradition*, Copenhagen, 1961
- Ulrich Pfisterer, Ekphrasis und Hieroglyphe von Alberti bis Alberici, in Leon Battista Alberti, „*De pictura*“ (lat.), in: *Kunsttheorie, Rhetorik, Narrative / Teoria dell'arte, retorica, narrative*, eds. Hartmut Wulfram – Gregor Schöffberger, Stuttgart, 2023, 97–132
- Wolfgang Preisedanz, Aus der Geschichte des Ouroboros: Brauch und Sinnbild, in: *E. Fehle zum 60. Geburtstag*, 1940, 194–209
- Anne Rolet, *Les Questions symboliques d'Achille Bocchi*, I: *Introduction et édition critique du texte latin*, Tours – Rennes, 2015; II: *Traduction, annotation et commentaire*.
- Guy de Tervarent, *Attributs et Symboles dans l'Art Profane: Dictionnaire d'un langage perdue (1450-1600)*, 2nd ed., Geneve, 1997, 403–404: Serpent en forme de cercle.

FACIT. Předloženou bakalářskou práci Daryi Bondarevy považuji za výtečnou. Požadavky kladené na bakalářskou práci nejen splňuje, nýbrž podstatně překračuje. Proto ji rozhodně doporučuji k obhajobě.

prof. PhDr. Lubomír Konečný
(Ústav dějin umění AV ČR)